

більш толерантного ставлення до носіїв інших варіантів англійської мови, особливих перешкод, які б унеможливили спілкування, не виникає, оскільки ці національні варіанти не є окремими мовами, а складають єдину макросистему англійської мови, а отже мають багато спільних рис в складі своїх літературних норм.

2. Проте, не слід забувати, про низку об'єктивних чинників, – а саме, відмінність етапів переселення в часі (наслідком якої стала неоднаковість перенесеної на нові території мови-донора, зумовлена ще триваючим на той час процесом формування літературної норми метрополії), етнічну та соціальну неоднорідність переселенців (походження, місце проживання в тому чи іншому районі Великобританії й, як наслідок, відмінність перенесеної ними діалектної бази, рівень освіти), географічну віддаленість нових поселень від метрополії, нові умови життя, мовні контакти з мешканцями, які вже заселяли колонізовані території, а також зростання національної самосвідомості в період становлення національних варіантів – які в більшій чи меншій мірі уможливили полінаціональність англійської мови та вплинули на формування літературних норм кожного з національних варіантів.

Література

- Бабенко А.П. Американский вариант английского языка. Учебное пособие / А.П. Бабенко, Е.В. Христенко. – Харьков: Рубикон, 1991. – 256 с. Головин Б.Н. Как говорить правильно: заметки о культуре русской речи / Б.Н. Головин. – М.: Высш. шк., 1988. – С. 24–25. Домашнев О.А. О лексикографическом отражении американского стандарта английского литературного языка / О.А. Домашнев // Лингвистические исследования. 1985. Структура языка и языковые изменения. – М., 1985. – С. 70–79. Варианты полинациональных литературных языков / Под ред. Ю.А. Жуктенко. – Киев: Наукова думка, 1981. – 280 с. Зацний Ю. А. Развитие словарного состава английской мови в 80-ті — 90-ті роки ХХ століття. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук / Юрій Антонович Зацний; Київський університет імені Тараса Шевченка. – К., 1999. – 253 с. Крысин Л.П. Формы существования (подсистемы) русского национального языка / Л.П. Крысин // Современный русский язык: Социальная и функциональная дифференциация / отв. ред. Л.П. Крысин. – М., 2003. – С. 57–65. Маковский М.М. Системность и асистемность в языке: Опыт исследования антиномий в лексике и семантике / М.М. Маковский. – М.: Наука, 1980. – 210 с. Однорогова Я.Л. Отклонения от нормы английского литературного языка (на материале художественных произведений второй половины XVIII–XIX веков). – Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. – 2009. – № 7 (188). – С. 117–122. Орлов Г.А. Современный английский язык в Австралии: Учебное пособие для педагогических вузов / Г.А. Орлов. – М.: Высшая школа, 1978. – 172 с. Туманян Э.Г. Язык как система социолингвистических систем. Синхронно-диахроническое исследование / Э.Г. Туманян. – М.: Наука, 1985. – С. 205–213. Хребтова (Петрунина) Е.С. К вопросу о соотношении норм в английском и русском языках / Е.С. Хребтова // Филология и проблемы преподавания иностранных языков. Сб. науч. трудов. Выпуск 1. – М.: «Прометей» МПГУ, 2005. – С. 187–194. Шахбагова Д.А. Фонетическая система английского языка в синхронии и диахронии (на материале британского, американского, австралийского, канадского вариантов английского языка) / Д.А. Шахбагова. – М.: Фоллис, 1992. – 284 с. Швейцер А.Д. Очерк современного английского языка в США / А.Д. Швейцер. – М.: Высшая школа, 1963. – 215 с. Ярцева В.Н. Развитие национального литературного языка / В.Н. Ярцева. – М., 1969. – 286 с.

ІСМАЙЛОВА Е.А.

(Запорізький національний університет)

ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКИХ АНТРОПОНІМІВ АНГЛОСАКСОНСЬКОГО ПЕРІОДУ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

В статті розглянута система англійських особових імен англосаксонського періоду, проаналізовано структуру та семантику антропонімів. Представлено широкий спектр давньоанглійських імен та їх сучасні варіанти.

Ключові слова: ономастика, власна назва, антропонім.

Исмаилова Э.А. **Этимология английских антропонимов англосаксонского периода: социокультурный аспект.** В статье рассмотрена система английских личных имен англосаксонского периода, проанализирована структура и семантика антропонимов. Показан широкий спектр древнеанглийских имен и их современных вариантов.

Ключевые слова: ономастика, имя собственное, антропоним.

Ismailova E. **Ethymology of English Anthroponyms of Anglo-Saxon Period: Sociocultural Aspect.** The article deals with the system of English personal names of Anglo-Saxon period, the structural and semantic peculiarities of anthroponyms are distinguished. A wide range of ancient English names and their modern forms are represented.

Key words: onomastics, proper noun, anthroponym.

До словникового складу кожної мови входять не тільки загальні назви, а також і власні – оніми – “індивідуальні найменування окремих одиничних об'єктів” [Русанівський 2004, с. 83]. Питання специфіки власних назв завжди привертало увагу багатьох дослідників. Їх своєрідність призвела до виникнення ономастики – “розділу мовознавства, що вивчає власні назви, їх будову, системну організацію, функціонування, розвиток і походження” [Русанівський 2004, с. 437].

Власні назви відзначаються тим, що вони існують для позначення та індивідуалізації конкретних об'єктів буття. Ми можемо визначити, чим відрізняється лікар від вчителя, слюсар від бухгалтера, але ніхто не може сказати, спираючись лише на ім'я, чим відрізняється *Bridget* від *Alice* або *John* від *William*.

Одним із завдань сучасної ономастики є встановлення етимології існуючих антропонімів.

Чимало наукових праць зарубіжних науковців (Bardsley C.W., Ekwall E., Reaney P.H., Redmonds G., Wilson R.M., Withycombe E.G., Fransson G. та ін.) присвячено дослідженню антропонімів та їх походження. Вітчизняні дослідження в області ономастики, зокрема антропоніміки, пов'язані з іменами А.В. Суперанської, А.І. Рибакіна, А.В. Суислової, М. Сумцова, В. Охримовича, Л. М. Щетініна, Ю. О. Карпенко та ін.

Метою нашого дослідження є встановлення соціокультурних факторів, що вплинули на виникнення та формування антропонімічної системи Британії. **Об'єктом дослідження** є антропоніми англосаксонського періоду.

Для досягнення поставленої мети, ми маємо вирішити наступні **завдання**:

проаналізувати походження, структуру та семантику імен англосаксонського періоду; виявити особливості функціонування давньоанглійських імен у літературних творах, історичних хроніках та документах того часу; визначити статус антропонімів англосаксонського походження у сучасній англійській мові.

Історичний розвиток власних імен є безумовним, тому що імена на початку нашої ери відрізнялися докорінно від тих, що використовуються на сучасному етапі еволюції власних імен. Онімична система є зберігачем апелятивної лексики. Саме завдяки власним назвам можна прослідкувати численні факти, які приховані в долі загальних назв.

Оніми є важливою частиною лексичного складу будь-якої мови. У широкій типологічній парадигмі онімних класів особливу увагу науковці зосереджують на дослідженні антропонімів [Бабій 2007, с. 3]. Як зазначає М.З. Валієва, це пов'язано з особливим станом антропонімів в структурі мови, тому що особові імена, прізвища, прізвиська є частиною лексики, вони функціонують у межах лексичної системи й розвиваються відповідно законам конкретної мови. Власні назви, в тому числі антропоніми, мають специфічні, характерні лише для них особливості формування. Будь-які зміни, що відбуваються в житті країни, суспільства або пов'язані з конкретною історичною особою, усі фактори соціокультурних явищ безперечно знаходять відображення в антропонімічній системі [Валієва 2007, с. 3].

Онімична система кожної конкретної мови, народу, нації, народності включає в себе імена, які залежать від соціального та культурного контексту епохи, що особливо помітно в переломні періоди розвитку суспільства. Ім'я, насамперед, – зберігач культурної інформації народу, це своєрідні пам'ятники, дзеркало, в якому відображається історія народу та характерні особливості її мови [Галлиуліна 2009, с. 3].

Англійські власні імена знаходилися в постійному розвитку, вони пройшли довгий шлях, нерозривно пов'язаний з історією англійського народу та англійської мови [Рыбакин 2000, с. 10]. Британські острови з давніх-давен були заселеними. В VIII ст. до н.е. на території островів з'явилися кельтські племена. Виникла кельтська держава, в якій чітко відобразилася кельтська культура [Аракин В.Д., 2003, с. 26]. Однак в антропоніміконі сучасної англійської мови ми знаходимо лише окремі залишки кельтських імен. Це сталося внаслідок відтиснення кельтів на захід та північ племенами германців (англів, саксів та ютів). Але у наш час деякі кельтські особові імена набули певну популярність. Серед них *Angus* (ч.) – з др. ірл. через шотл. *Aengus* “єдиний вибір”, *Brian* (ч.) – з кельт. *brigh* “сила”, *Arthur* з кельт. *art, arth* “ведмідь”, *Rowena* – з кельт. *Rhowen* – букв. “тонка, прегарна”. Запозичені з кельтської імена з формантом *gwyn* (*gwen*) “білий”, який був дуже популярним у кельтів: *Gwendolen, Gwendoline, Gwynneth* [Артемова 2009, с. 88].

Датою вторгнення германських племен в Британію вважається 449 р., тобто середина V ст. н.е.. Кельти чинили опір довго та відчайдушно, однак германці, які мали кількісну перевагу, стали переможцями. Кельтів було розбито, частково знищено та відтиснено в горні, західні та північно-західні райони країни: півострів Корнуолл, Уельс, Камберленд [Аракин 2003, с. 28]. Германські племена, що переселилися з континенту та принесли зі своєю мовою, звичаями та традиціями, культурою, духовною і релігійною прихильністю також свою систему іменування [Артемова 2009, с. 88].

Англосакси, як й інші прадавні германські племена, були носіями лише одного імені. Більшість особових імен не відзначалися від апелятивної лексики. За структурою вони могли бути простими (*Wulf* – “вовк”; *Cerdic* – “люб'язний, милий”; *Beald* – “сміливий, стійкий, відважний”; *Frōda* – *noem.* “мудрий, старий”) та складними (*Eadmund* – “власність, майно + захист, охорона”; *Godwine* – “бог + друг, захисник”; *Dunstan* – “височина, узгір'я, гора + камінь”; *Hereward* – “армія, військо + варта, захист”). Поступово структурно прості англо-саксонські імена стали заступатися складними й після XIII ст. вони в номенклатурі англійських особових імен майже не зустрічаються [Рыбакин 2000, с. 10].

А.І. Рибакін вказує на те, що на семантичному рівні деякі давньоанглійські складні імена виступають як “своєрідні екзоцентричні композити, значення яких не можна вивести з суми значень їх складових компонентів (*переклад наш. – І. Е.*)” [Рыбакин А.И., 2000, с. 10]. Наприклад, *Mildred* –

“м’який, покірливий, милосердний, добрий + могутність, влада, сила”; *Frithuwulf* – “мир; безпека; притулок + вовк”; *Wigfrith* – “боротьба; суперечка, розлад; війна + мир; безпека; притулок”; *Ughtred* – “сутінки, присмерк + нарада, рішення”). Втім, значення окремих давньоанглійських складних імен є семантично мотивованим, наприклад, *Athelstān* – “шляхетний; відмінний, чудовий + камінь”; *Maerwine* – “відомий, гарний, чудовий + *noem.* друг, захисник”. Ці імена є вже еноцентричними або неідиоматичними складними іменами [Рыбакин 2000, с. 10].

Компонентами складних імен бути здебільшого давньоанглійські загальні лексеми. Англосакси вірили, що позитивні за своєю семантикою слова подарують носію відповідного власного імені захист та заступництво, багатство, здоров’я, благополуччя, відвагу, славу, пошану і т. ін. Прикладами є такі давньоанглійські слова: *aelf* – “ельф”; *beorht* – “яскравий, блискучий, світлий”; *beorn* – *noem.* “людина, воїн, герой”; *eald* – “старий, старовинний; колишній”; *gār* – *noem.* “спис”; *gifu*, *gyfu* – “дар, подарунок; милість”; *gōd* – “гарний; добродішній; корисний; сприятливий; умілий; добро; майно”; *gold* – “золото”; *māere* – “відомий, славний, чудовий”; *rāed* – “рішення; розум; мудрість”; *rīce* – “могутній; високе звання, влада, багатий”; *sige* – “перемога; успіх”; *stān* – “камінь”; *sunu* – “син; нащадок”; *weard* – “охоронець; захист; заступництво; варта; *noem.* власник; лорд”; *wine* – *noem.* “друг; захист”; *wulf* – “вовк” та ін. [Рыбакин 2000, с. 10].

Окремі слова, як вважає А.І. Рыбакин, мали певне місце в складному імені. Вони могли бути або першим, або другим компонентом імені, а частина іменних слів могла вживатися на початку, або наприкінці власного імені. Першими компонентами були слова *aelf*, *aethele*, *ēad*, *eald*, *gōd*, *gold*, як другі компоненти композитних імен виступали лексеми *beald*, *gār*, *gifu*, *rāed*, *rīce*, *stān*, *weard*, а в якості будь-яких компонентів імені вживалися слова *beorht*, *māere*, *sige*, *wig*, *wine*, *wulf* [Рыбакин 2000, с. 11].

З часом для ідентифікації особи одного простого імені стало недостатньо й поступово до імені стали додаватися певні детермінативи, що конкретизували людину. Нові імена могли вказувати на належність людини до певної родини, вони створювалися шляхом комбінування компонентів імен батьків. Відомий англійський ономастолог Персі Ріні також відзначає, що нові антропоніми створювалися шляхом комбінування компонентів імен батьків. Так, на початку VII ст. племінник короля Нортумбрії Едвіна *Hereric* та його дружина *Breguswith* назвали свою дочку *Hereswith*. Ім’я св. Вульфстана (*Wulfstān*), єпископа Вустера, складено з першого компоненту імені матері *Wulfgifu* та другого компоненту імені батька *Aethelstān* [Рыбакин 2000, с. 11].

Крім того для найменування осіб використовувалися аллоніми – нові імена, що створювалися шляхом алітерації базових імен. Прикладом таких аллонімів можуть слугувати жіночі імена *Mildthryth*, *Mildburh*, *Mildgūth*, які було створено шляхом алітерації від англосаксонського імені *Māerewald* [Рыбакин 2000, с. 11]. Відповідні імена зустрічаються і в поемі “Беовульф”, наприклад, *Weohstan* мав сина *Wiglaf*, *Hrethel* мав трьох синів, імена яких були *Herebeald*, *Haethcyn*, *Hygelac*.

Слід зазначити, що за структурними та семантичними ознаками давньоанглійські жіночі імена не відрізнялися від чоловічих. Показником роду імені був другий компонент. У чоловічих іменах це іменники чоловічого роду: *gār* – *noem.* “спис”; *hafoc* – “яструб”; *helm* – “захист; шолом; *noem.* захисник, заступник”; *man(n)* – “людина; чоловік, герой”; *rāed* – “рішення; розум, мудрість”; *sige* – “перемога; успіх”; *sunu* – “син; нащадок”; *weard* – “охоронець; захист; заступництво; *noem.* власник; лорд”; *wig* – “боротьба; суперечка, війна”; *wine* – *noem.* “друг, захисник” та ін. Другим компонентом жіночих імен були, відповідно, іменники жіночого роду: *burg*, *burh* – “фортеця; замок”; *frithu* – “мир; безпека”; *gifu*, *gyfu* – “дар; подарунок; милість”; *gūth* – *noem.* “бій, битва; війна”; *henn* – “курка”; *rūn* – “таємниця; секрет” та ін. [Рыбакин 2000, с. 11].

Як другі компоненти імен осіб часто використовувалися прикметники. У чоловічих іменах це, як правило, прикметники, що вказують на суспільний стан та риси характеру носія імені: *beald* – “сміливий, стійкий, відважний”; *beorht* – “яскравий, блискучий, світлий”; *hēah* – “високий; величний, важливий, гордовитий”; *heard* – “твердий; важкий; сильний; енергійний; сміливий; відважний”; *māere* – “відомий, славний, чудовий”; *rīce* – “могутній; багатий” та ін. Багато жіночих імен в якості другого компонента мали прикметник *lēof* – “любий, милий; приємний”.

Художні твори є важливим джерелом, в якому ми можемо знайти величезну кількість особових імен. Ми проаналізували декілька літературних творів того часу та знайшли велику кількість прикладів на підтвердження.

В “Беовульф” зустрічаються такі імена, як: *Beowulf*, *Aeschere*, *Grendel*, *Hildeburh*, *Hengest*, *Sigeferth*, *Eaha*, *Oslaf*, *Guthlaf*, *Guthhere*, *Garulf*, *Cain*, *Healfdene*, *Ecgtheow*, *Hrothgar*, *Wulfgar*, *Sigemund*, *Heremod*, *Htothulf*, *Unferth*, *Ecglaf*, *Wealhtheow*, *Hrethric*, *Hrothmund*, *Hrethel*, *Offa*, *Eomer*, *Heorogar*, *Heorowearð*, *Ongentheow*, *Ohtere*, *Herebeald*, *Haethcyn*, *Hygelac*, *Wyrd*, *Weohstan*, *Wiglaf*, *Onela*, *Eofor*, *Wulf*.

Широкий спектр імен представлено в поемі “Відсід”, хоча вона є невеликим твором (144 рядка): *Ealhild*, *Eormanric*, *Theodric*, *Oswine*, *Sigehere*, *Offa*, *Hrothwulf*, *Hrothgar*, *Guthhere*, *Aelfwine*, *Eadwine*,

Eadgils, Ealhild, Hehca, Beadeca, Emercam Fridla, Eastgota, Secca, Becca, Seafola, Heathoric, Sifeca, Hlith, Incgentheow, Elsa, Eagelmund, Hungar, Wulfhere, Wyrnhere, Raedhere, Rondstan,, Gislhare, Withergielð, Freotheric, Wudga, Hama.

У творі “Нарікання Деора” зустрічаються такі імена: *Deor, Beodohild, Heorrenda, Theodoric, Eormanric*. Особові імена *Durin, Othin, Mimir, Baldr, Hoth, Vafthruthnir, Munin, Skirnir, Freyr* зустрічаються в поемі “Едда”.

Це свідчить про те, що давньоанглійські імена дійсно були однокомпонентними і двокомпонентними, але переважали останні, найпопулярнішими з яких були імена з формантами *sige, stān, wine, here, aethele, wulf, ead* та ін.

Зробивши аналіз словника А.І. Рибакіна шляхом суцільної вибірки, ми знайшли імена давньоанглійського походження, які пройшли довгий шлях історичного розвитку, зазнали графічні та морфологічні зміни й мають такий вигляд у сучасній англійській мові:

Давньо-англ.	Сучасне	Давньо-англ.	Сучасне	Давньо-англ.	Сучасне
<i>Aethelbeorht</i>	- <i>Adalbert</i>	<i>Dēorling</i>	- <i>Darlene</i>	<i>Eostre</i>	- <i>Easter</i>
<i>Ealdwine</i>	- <i>Alden</i>	<i>Dunstan</i>	- <i>Dunstan</i>	<i>Aelf</i>	- <i>Elva</i>
<i>Aethelric</i>	- <i>Aldrich</i>	<i>Eadgar</i>	- <i>Edgar</i>	<i>Cenhelm</i>	- <i>Kenelm</i>
<i>Aeldric</i>	- <i>Aldric</i>	<i>Eadgyth</i>	- <i>Edith</i>	<i>Cenweard</i>	- <i>Kenward</i>
<i>Aeldwine</i>	- <i>Aldwin</i>	<i>Eadmund</i>	- <i>Edmund</i>	<i>Leofwine</i>	- <i>Lubin</i>
<i>Aelfraed</i>	- <i>Aldfred</i>	<i>Eadweard</i>	- <i>Edward</i>	<i>Maerwine</i>	- <i>Marvin</i>
<i>Aethelgar</i>	- <i>Alger</i>	<i>Eadwine</i>	- <i>Edwin</i>	<i>Mildthryth</i>	- <i>Mildred</i>
<i>Aelhhere</i>	- <i>Alger</i>	<i>Eagbeorht</i>	- <i>Egbert</i>	<i>Northmann</i>	- <i>Norman</i>
<i>Aethelwine</i>	- <i>Alvin</i>	<i>Ealdred</i>	- <i>Eldred</i>	<i>Osbeorht</i>	- <i>Osbert</i>
<i>Aelfwine</i>	- <i>Alvin</i>	<i>Aelfthryth</i>	- <i>Elfrieda</i>	<i>Osbern</i>	- <i>Osborn</i>
<i>Ealdwine</i>	- <i>Alwin</i>	<i>Aethelgar</i>	- <i>Elgar</i>	<i>Osmund</i>	- <i>Osmund</i>
<i>Aethelstan</i>	- <i>Athelstan</i>	<i>Aethelgyfu</i>	- <i>Elgiva</i>	<i>Osweald</i>	- <i>Oswald</i>
<i>Aelfric</i>	- <i>Aubrey</i>	<i>Estmund</i>	- <i>Esmond</i>	<i>Sigeweard</i>	- <i>Seward</i>
<i>Aethelthryth</i>	- <i>Audrey</i>	<i>Aethel</i>	- <i>Ethel</i>	<i>Sigeweard</i>	- <i>Siward</i>
<i>Aethelmaer</i>	- <i>Aylmer</i>	<i>Aethelthryth</i>	- <i>Etheldred</i>	<i>Sigeweald</i>	- <i>Sewell</i>
<i>Aethelweard</i>	- <i>Aylward</i>	<i>Aethelraed</i>	- <i>Ethelred</i>	<i>Swith</i>	- <i>Swithin</i>
<i>Aethelwine</i>	- <i>Aylwin</i>	<i>Aethelwine</i>	- <i>Ethelwin</i>	<i>Ughtraed</i>	- <i>Ughtred</i>
<i>Bēda</i>	- <i>Bede</i>	<i>Godwine</i>	- <i>Godwin</i>	<i>Wilbeorht</i>	- <i>Wilbert</i>
<i>Beornheard</i>	- <i>Bernard</i>	<i>Gold</i>	- <i>Golda</i>	<i>Wilfrith</i>	- <i>Wilfred</i>
<i>Beadwulf</i>	- <i>Biddulph</i>	<i>Herebeorht</i>	- <i>Herebert</i>	<i>Wilheard</i>	- <i>Willard</i>
<i>Cedric</i>	- <i>Cedric</i>	<i>Hereward</i>	- <i>Hereward</i>	<i>Winfrith</i>	- <i>Wilfred</i>
<i>Ceredig</i>	- <i>Cedric</i>	<i>Hlynn</i>	- <i>Linne</i>	<i>Wulfstan</i>	- <i>Wulfstan</i>
<i>Daegbeorht</i>	- <i>Dagobert</i>	<i>Everill</i>	- <i>Averill</i>		

Отже, ономастика як розділ мовознавства та культурології, оскільки у власних іменах відображаються історія народу, його зв'язки з іншими етносами. Давньоанглійські імена не відрізнялися від апелятивної лексики. Вони могли бути простими (*Wulf, Cerdic, Beald*) та складними (*Maerwine, Sigehere, Heorowearð*). Особові імена англосаксонського періоду не тільки існували та користувалися популярністю в той час, але вплинули на номенклатуру англійських імен сучасного періоду. Дослідження собливостей розвитку системи антропонімів середньоанглійського періоду ми вважаємо перспективним напрямком наших подальших студій.

Література

- Аракин В. Д. История английского языка: Учеб. пособие. – 2-е изд. – М. ФИЗМАТЛИТ, 2003. – 272 с.
 Артемова А. Ф. Английские личные имена / А. Ф. Артемова, О. А. Леонович // Иностранные языки в школе. – 2009. – № 2. – С. 88-93.
 Бабій Ю. Б. Прізвища сучасної середньої Наддніпрянщини: Автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Російська мова” / Ю.Б. Бабій. – Одеса, 2007. – 22 с.
 Валиева М. З. Историко-лингвистический анализ татарских женских личных имен: Автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.02 “Языки народов Российской Федерации (татарский язык)” / М.З. Валиева. – Казань, 2007. – 24 с.
 Галиуллина Г. Р. Татарская антропонимия в лингвокультурологическом аспекте: Автореф. дис. на здобуття ступеня доктора філол. наук: спец. 10.02.02 “Языки народов Российской Федерации (татарский язык)” / Г.Р. Галиуллина. – Казань, 2009. – 40 с.
 Рыбакин А. И. Словарь английских личных имен: 4000 имен. – 3-е изд., испр. – М.: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2000. – 224 с.
 Русанівський В. М. Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О., М. П. Зяблик та ін. – 2-е вид., випр. і доп. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.: іл.
 Reaney P. H., Wilson M. A. A dictionary of English Surnames. – 3rd edition, London, 1991. – 3618 с.